

Par valodas proporciju mazākumtautību izglītības programmu īstenošanā

Valsts pienākums ir izstrādāt un attīstīt tādu izglītības politiku, kura veicinātu valsts valodas kvalitatīvu apguvi visos izglītības posmos. Lai nodrošinātu iespējas maksimāli efektīvi piedalīties sabiedriskajā dzīvē un sekmēt turpmākas izglītības iegūšanu, mazākumtautību skolēniem ir vienlīdz svarīgi apgūt arī valsts valodu, jo valstij ir jānodrošina labākais veids un iespējas ikvienam integrēties sabiedrībā un efektīvi līdzdarboties kultūras, sociālajā un ekonomiskajā dzīvē. Pretējā gadījumā, nepietiekamas valsts valodas zināšanas var ierobežot integrāciju sabiedrībā un traucēt veiksmīgas profesionālās karjeras veidošanu. Tāpēc atbilstoši Latvijas Republikas Saeimā 2018. gada 22. martā pieņemtajam likumā “Grozījumi Izglītības likumā” noteiktajam par pakāpenisku pāreju uz izglītības iegūvi valsts valodā, Ministru kabinets (turpmāk – MK) ir pieņēmis divus noteikumus, kuri ir stājušies spēkā 2019. gada 1. septembrī: 2019. gada 13. augusta MK noteikumi Nr. 364 „Grozījumi Ministru kabineta 2013. gada 21. maija noteikumos Nr. 281 “Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu, mācību priekšmetu standartiem un izglītības programmu paraugiem”” (turpmāk – grozījumi vidējās izglītības standartā) un 2019. gada 20. augusta MK noteikumi Nr. 379 „Grozījumi Ministru kabineta 2014. gada 12. augusta noteikumos Nr. 468 “Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu, pamatizglītības mācību priekšmetu standartiem un pamatizglītības programmu paraugiem”” (turpmāk – grozījumi pamatizglītības standartā).

Savukārt pildot Izglītības attīstības pamatnostādņēs 2014.-2020. gadam noteiktos uzdevumus, ir izstrādāts normatīvais regulējums, kas nodrošina kompetenču pieejas īstenošanas pakāpenisku ieviešanu vispārējā izglītībā un kurā jau ir iekļauti Izglītības likumā noteiktie nosacījumi pakāpeniskai pārejai uz izglītības iegūvi latviešu valodā:

- pirmsskolā no 2019. gada 1. septembra atbilstoši Ministru kabineta 2018. gada 21. novembra noteikumiem Nr. 716 "Noteikumi par pirmsskolas izglītības vadlīnijām un pirmsskolas izglītības programmu paraugiem",
- pamatizglītībā no 2020. gada 1. septembra 1., 4. un 7. klasē atbilstoši Ministru kabineta 2018. gada 27. novembra noteikumiem Nr. 747 "Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu paraugiem" (turpmāk – noteikumi Nr. 747),
- vispārējā vidējā izglītībā no 2020. gada 1. septembra 10. klasē atbilstoši Ministru kabineta 2019. gada 3. septembra noteikumiem Nr. 416 „Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu un vispārējās vidējās izglītības programmu paraugiem”.

Tā kā pakāpeniska pāreja uz izglītības ieguvu latviešu valodā atbilstoši Izglītības likumā noteiktajam no 1. līdz 7. klasei ir jāuzsāk 2019. gada 1. septembrī, 8., 10. un 11. klasē – 2020. gada 1. septembrī, bet 2021. gada 1. septembrī 9. un 12. klasē un kompetenču pieejas ieviešanas laiki sakrīt tikai daļēji, vairākus gadus mācību satura īstenošanu noteiks dažādi normatīvie akti.

Skolēniem, kas 2019./2020. mācību gadā mācās 8. un 9. klasē, kā arī 10., 11. un 12. klasē, šajā mācību gadā attiecībā uz mazākumtautību izglītības programmas apguvi nekas nemainās.

Atbilstoši grozījumiem pamatizglītības standartā mazākumtautību izglītības programmu apgūvē tiek ieviesti trīs praksē līdz šim populārākie valsts valodas lietojuma proporciju modeļi, no kuriem izglītības iestāde atbilstoši savā attīstības plānā izvirzītajām prioritātēm ir izvēlējusies vienu:

- 1. modelis paredz, ka izglītojamajiem, kuri ir ieguvuši pirmsskolas izglītību latviešu valodā, kuriem ir latviešu valodas prasmes un latviešu valodas lietošanas pieredze, no 1. līdz 6. klasei izglītības programmā

mācību satura apguvi valsts valodā nodrošina ne mazāk kā 80 procentu apmērā no kopējās mācību stundu slodzes mācību gadā;

- 2. modelis paredz, ka izglītojamajiem, kuri ir ieguvuši pirmsskolas izglītību mazākumtautību valodā, kuriem ir latviešu sarunvalodas prasmes un latviešu valodas lietošanas pieredze, no 1. līdz 6. klasei izglītības programmā mācību satura apguvi valsts valodā nodrošina ne mazāk kā 50 procentu apmērā no kopējās mācību stundu slodzes mācību gadā, bet no 7. līdz 9. klasei izglītības programmā mācību satura apguvi valsts valodā nodrošina ne mazāk kā 80 procentu apmērā no kopējās mācību stundu slodzes mācību gadā;
- 3. modelis paredz, ka izglītojamajiem, kuriem ir latviešu valodas prasmes un kuri vēlas padziļināti apgūt etnisko kultūru, apgūstot mācību priekšmetus, kas nav noteikti kā valsts pamatzglītības standarta pamatzglītības programmu saturu veidojošie mācību priekšmeti, no 1. līdz 6. klasei izglītības programmā mācību satura apguvi valsts valodā nodrošina ne mazāk kā 50 procentu apmērā no kopējās mācību stundu slodzes mācību gadā, bet no 7. līdz 9. klasei izglītības programmā mācību satura apguvi valsts valodā nodrošina ne mazāk kā 80 procentu apmērā no kopējās mācību stundu slodzes mācību gadā.

Īstenojot kādu no iepriekš minētajiem modeļiem, izglītības iestāde izglītības programmas mācību priekšmetu un mācību stundu plānā nosaka mācību priekšmetus, kuri apgūstami latviešu valodā, mazākumtautības valodā vai bilingvāli. Tādi paši valodas lietojuma proporciju modeļi noteikti arī noteikumos Nr. 747, ar kuriem paredzēts līdz 2022. gada 1. septembrim pakāpeniski aizstāt noteikumu Nr. 468 piemērošanu.

Pēc grozījumu pamatzglītības standartā spēkā stāšanās 2019. gada 1. septembrī jauno valodas lietojuma proporciju modeļi ir attiecināmi uz 1. – 7. klasi, 2020. gada 1. septembrī pēctecīgi arī uz 8. klasi, bet 2021. gada 1. septembrī – uz 9. klasi. Savukārt 8. klasē laikā no 2019. gada 1. septembra līdz 2020. gada 31. augustam un 9. klasē laikā no 2019. gada 1. septembra līdz

2021. gada 31. augustam latviešu valodas lietojums mazākumtautību izglītības programmās tiek nodrošināts atbilstoši noteikumu Nr.468 tiesiskajam regulējumam tādā redakcijā, kas bija spēkā līdz 2019. gada 31. augustam.

2020. gada 1. septembrī pēc noteikumu Nr.747 stāšanās spēkā jauno valodas lietojuma proporciju modeļu nodrošināšana 1., 4. un 7. klasē paredzēta atbilstoši noteikumiem Nr. 747; 2., 3., 5., 6. un 8. klasē atbilstoši grozījumiem pamatizglītības standartā; 2021./2022. mācību gadā 1., 2., 4., 5., 7., 8. klasē atbilstoši noteikumiem Nr. 747 un 3., 6. un 9. klasē atbilstoši grozījumiem pamatizglītības standartā. No 2022. gada 1. septembra visā pamatizglītībā tiks ieviesti jaunie valodas lietojuma proporciju modeļi atbilstoši noteikumiem Nr.747, un noteikumi Nr.468 vairs nebūs piemērojami.

Atbilstoši grozījumiem Izglītības likuma 9. panta otrās daļas 2. punktā un 41. panta pirmajā daļā, kas nosaka pakāpenisku pāreju uz izglītības iegūvi valsts valodā, vispārējā vidējā izglītībā pakāpeniski tiek izbeigta mazākumtautību izglītības programmu īstenošana un notiek pāreja uz izglītības programmām, kas tiek īstenotas latviešu valodā, vienlaikus saglabājot iespēju izglītības programmās papildus iekļaut mācību priekšmetus, kas saistīti ar mazākumtautības dzimto valodu un ar mazākumtautību identitāti. Grozījumi vidējās izglītības standartā nodrošina Satversmes tiesas 2019. gada 23. aprīļa spriedumā lietā Nr. 2018-12-01 norādīto, ka valsts izveidotā izglītības sistēma valsts un pašvaldību izglītības iestādēs paredz saturu, kas nodrošina iespējas apgūt mazākumtautības valodu, kā arī saglabāt mazākumtautību kultūru un identitāti, vienlaikus radot pie mazākumtautībām piederošiem izglītojamajiem vienlīdzīgas iespējas veidoties par pilnvērtīgiem Latvijas sabiedrības locekļiem.

Grozījumi vidējās izglītības standartā ir stājušies spēkā 2019. gada 1. septembrī, bet normas, kas attiecas uz mazākumtautību izglītības programmu īstenošanas izbeigšanu, tiks attiecinātas pakāpeniski: attiecībā uz mācību satura apguvi latviešu valodā 10., 11. klasē – 2020. gada

1. septembrī, bet 12. klasē – 2021. gada 1. septembrī. Pēctecīgi pāreja vidējā izglītībā beigsies 2022./2023. mācību gadā, kad visās klasēs mācību satura apguve notiks atbilstoši jaunajam vidējās izglītības standartam.

Lai sniegtu metodisku atbalstu jaunā vispārējās izglītības satura ieviešanā, Eiropas Sociālā fonda projekta Nr. 8.3.1.1/16/l/002 “Kompetenču pieeja mācību saturā” (turpmāk – ESF projekts) ietvaros izstrādā metodiskos materiālus pedagogiem, tajā skaitā mācību priekšmetu programmu paraugus ar stundu piemēriem, mācību snieguma vērtēšanas paraugus, kuri būs pieejami digitālā formātā ESF projekta izstrādātajā mācību resursu krātuvē. Minētos materiālus varēs izmantot arī noteikumos paredzētā regulējuma ieviešanā un īstenošanā.

Sniedzot atbalstu pedagogiem, ESF projekts sadarbībā ar Latviešu valodas aģentūru 2018. gada septembrī uzsāka pedagogu profesionālās kompetences pilnveides kursu īstenošanu pedagogiem, kas īsteno mazākumtautību izglītības programmas un strādā lingvistiski neviendabīgā vidē. Plānots, ka latviešu valodas prasmi pilnveidos vairāk nekā 4700 pedagogu.